

8ο Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης:
Ζητήματα Κοινωνικών Ανισοτήτων

ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ BOURDIEU.

1. Η Κοινωνική τάξη αποτελεί το στοιχειώδες κοινωνικό στοιχείο
2. Συνεχίζουμε να ζούμε σε υψηλής διαστρωμάτωσης, ταξικές κοινωνίες
3. Η κοινωνία λειτουργεί για να κρατά τις ανώτερες τάξεις ισχυρές και τις κατώτερες ανίσχυρες.
4. Μεγάλο μέρος αυτής της διαδικασίας συμβαίνει: μη σκόνη χωρίς σκόνη χειραγώγηση από τους ισχυρούς.

Κοινωνικές τάξεις στο έργο του Bourdieu.

▷ Αστική ή «κυρίαρχη» τάξη: υψηλοί στέλεχη των επιχειρήσεων, ανώτερα επαγγελματίες

▷ Μικροαστική τάξη: μικροί επιχειρηματίες, τεχνικά επαγγελματίες

▷ Εργατική τάξη, «λαϊκές» τάξεις: χειρωνακτικές εργασίες, εργασίες γης.

Η πρώτη προσπάθεια ορισμού του Κοινωνικού Κεφαλαίου.

~~Κεφάλαιο~~

~~Οικονομικό~~ «Το κοινωνικό κεφάλαιο -- αναφέρεται σε εκείνα

~~πολιτισμικά~~ τα συγκεκριμένα στοιχεία, τα οποία έχουν

τη μεγαλύτερη αξία στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων
καλή θέληση, φιλία, συμπάθεια και κοινωνική συναστροφή
ανάμεσα στα άτομα και τις οικογένειες που αποτελούν

το κοινωνικό συγκρότημα»

Περί κοινωνικού κεφαλαίου.

▷ Δεν είναι καινούργια η ιδέα ότι η εμπλοκή των ατόμων σε διάφορες δραστηριότητες μιας ομάδας και η καλλιέργεια των σχέσεων με τα άλλα άτομα της ομάδας μπορούν να αποδειχτούν ιδιαίτερα ωφέλιμες τόσο για τα άτομα όσο και για ευρύτερες κοινωνικές ομάδες.

ΑΓενικές και αόριστες αναφορές που έχουν σχέση με την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου συναντάμε σε πολλές κοινωνιολογικές πηγές του 19ου ή 20ου αιώνα.

▷ Ο Durkheim για πχ, κάνει λόγο για τα πλεονεκτήματα που έχει η ομαδική ζωή ως αντίδοτο προς την ανωνυμία και την αυτο-καταστροφή, ενώ και ομαδική ζωή ως αντίδοτο προς την ανωνυμία και την αυτο-καταστροφή.

▷ Ο Marx διακρίνει την εσωστρεφή και δυσκίνητη τάξη από την κινητοποιημένη και αποδοτική για τον εαυτό της τάξη.

▷ Ο Woolcock (1998, σελ 153) προτείνει ως γενικό ορισμό του κοινωνικού κεφαλαίου « τις πληροφορίες, τις υποχρεώσεις, την εμπιστοσύνη και τους κανόνες αμοιβαιότητας που υπάρχουν μέσα στο κοινωνικό δίκτυο του καθενός.

▷ Ο Portes αναφερόμενος στους πολλούς και διαφορετικούς ορισμούς που έχει λάβει η έννοια, τονίζει ότι υπάρχει μια συμφωνία ανάμεσα στους επιστήμονες ότι το κοινωνικό κεφάλαιο ξεχωρίζει για την ικανότητα των δρώντων

ατόμων να εξασφαλίσουν οφέλη από τη συμμετοχή τους σε κοινωνικά δίκτυα.

Κοινωνικό Κεφάλαιο.

Το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να οριστεί ως συσπύρευση συλλογικής γνώσης, οργανωτικής κουλτούρας, αλληλεγγύης, κοινής εμπιστοσύνης και δημιουργικής

πχ μαφία, μαζάκια κλπ. (όχι απαραίτητα αρνητικά)

Η σταδιακή επίγνωση ότι ούτε το κράτος ούτε η αγορά μπορούν να λύσουν, με αποπειραστικότητα, τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, έχει φέρει στο προσκήνιο την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου, που χεφυρώνει τη δημόσια με την ιδιωτική σφαίρα.

Bourdieu & Κοινωνικό Κεφάλαιο

Το κοινωνικό κεφάλαιο ορίζεται ως το σύνολο των πόρων πρακτικών ή εικονικών, που συσπυρεύονται σε ένα άτομο ή σε μια ομάδα ατόμων, εξαιτίας της συμμετοχής τους σε ένα ανθευτικό δίκτυο περισσότερο ή λιγότερο θεσμικών σχέσεων αμοιβαίας γνωριμίας και αποδοχής.

• Σημειώνει ότι, το κοινωνικό κεφάλαιο περιλαμβάνει ακόμα τυχαίες σχέσεις που λαμβάνουν χώρα σε κοινωνικά δίκτυα όπως η γειτονιά, ο χώρος εργασίας, δηλ που υποδηλώνουν την αίσθηση της δέσμευσης από τα υποκειμενα (αίσθηση ευγνωμοσύνης, σεβασμού, φιλίας κλπ.

Colemann & Κοινωνικό κεφάλαιο

Η πρώτη έννοια αναφέρεται στο επίπεδο εμπιστοσύνης και στην έκταση των υποχρεώσεων, των δεσμεύσεων και των προσδοκιών ανταπόδοσης, που υπάρχουν μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον.

Το κοινωνικό κεφάλαιο δημιουργείται εκεί που οι άνθρωποι εμπιστεύονται ο ένας τον άλλον.

Όταν είναι μέλος του κοινωνικού δικτύου κάνει «χάρη» προς τα άλλα μέλη του δικτύου, τότε δημιουργεί υποχρεώσεις και προσδοκίες ανταπόδοσης προς τα άλλα μέλη, οι οποίες αποτελούν μορφή κοινωνικού κεφαλαίου το οποίο συσσωρεύεται υπέρ του συγκεκριμένου ατόμου και το οποίο μπορεί να χρησιμοποιήσει οποιαδήποτε στιγμή.

Η δεύτερη αφορά τα πληροφοριακά δίκτυα, όπου το κοινωνικό κεφάλαιο βοηθά στην πρόσβαση χρηστών και πολιτών πληροφοριών, μέσω των σχέσεων και αλληλεπιδράσεων με τα άλλα μέλη της κοινωνικής δομής.

Η τρίτη αναφέρεται στους κονόες και τις επακόλουθες κυρώσεις, για όσους παραβιάζουν τους κανόνες, οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν μια αποτελεσματική μορφή κοινωνικού κεφαλαίου.

Μεσα στο κοινωνικό σύστημα κάποιοι κανόνες μπορούν να ενθαρρύνουν την ευδήλωση συμπεριφορών που είναι προς το συμφέρον της κοινότητας.

Η τέταρτη έννοια αφορά στον ρόλο του «ηγέτη».

▷ Ο ηγέτης αυτός έχει πρόσβαση σε ένα εκτεταμένο δίκτυο κοινωνικού «κεφαλαίου» το οποίο μπορεί να σφαιρεί προς την επίτευξη ενός συγκεκριμένου στόχου. Πχ αυτής της μορφής κοινωνικό κεφάλαιο μπορούν να βρεθούν στις ομάδες κοινωνικής και πολιτικής δράσης, στους επιχειρηματικούς σχηματισμούς και τις λαϊκές οργανώσεις.

Μηχανισμοί Δημοκρατίας Κοινωνικού Κεφαλαίου. (Coleman)

↓ κλειστή ομάδα

▷ Η έννοια του «closure». Ως «closure» ο Coleman εννοεί την ύπαρξη καταλληλών δεσμών μεταξύ των μελών μιας ομάδας ανθρώπων, οι οποίοι να μπορούν να εγγυηθούν την τήρηση των νόμων ή των κανόνων, αλλά και την ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

▷ Πχ οι Εβραίοι έμποροι Διαμαντιών στην αγορά της ΝΥ.
Σύμφωνα με το πχ η πιθανότητα να υπάρξει κάποια άδικη πράξη από κάποιο μέλος των Εβραίων Διαμαντιών σε βάρος κάποιου άλλου μέλους εκμηδενίζεται εξαιτίας τόσο της αμοιβαίας εμπιστοσύνης των στενών δεσμών που υπάρχουν ανάμεσα στα μέλη της ομάδας αυτής.

▷ Η σταθερότητα της κοινωνικής δομής, η οποία είναι δυνατόν να επηρεαστεί από την κινητικότητα των ατόμων εντός της δομής και με τη σειρά της να επηρεάσει την ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου.

▷ Οι κοινωνικές οργάνωσεις και οι κοινωνικές σχέσεις που βασίζονται σε συγκεκριμένα άτομα είναι περισσότερο ασταθείς. Αντίθετα αυτές που βασίζονται σε δεσμούς παρα σε άτομα έχουν μεγαλύτερη σταθερότητα.

Μηχανισμοί Δημιουργίας Κοινωνικού Κεφαλαίου

ΔΗ Ιδεολογία μπορεί να βοηθήσει στη συσσωρευση κοινωνικού κεφαλαίου, καθώς επηρεάζει τα άτομα και τα αძχεί να ενεργούν και να ενδιαφέρονται για το κοινό παρα για το ατομικό κοινό. πχ Διαφορες Θρησκείες

Putman: «το κοινωνικό κεφάλαιο ... αναφέρεται σε χαρακτηριστικά της κοινωνικής οργάνωσης όπως είναι: η εμπιστοσύνη, οι κανόνες και το δίκτυο, τα οποία μπορούν να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της κοινωνίας.

• Τρεις μορφές κοινωνικού κεφαλαίου

▷ Το συσχετιστικό κεφάλαιο ή bonding: Αποτελείται από τους δεσμούς μεταξύ ατόμων που συνιστούν ομογενείς ομάδες, οι οποίοι είναι αμετακίνητοι, όπως οι σχέσεις μεταξύ μελών της οικογένειας ή φίλοι.

▷ Το γεφυροποιητικό κεφάλαιο ή bridging: Αναφέρεται σε σχέσεις ατόμων ανάμεσα σε ετερογενείς ομάδες γεφυρώνει τις διαφορές. Αποτελεί μια οριζόντια οργάνωση και συνεργασία, η διαδραχση μεταξύ διαφορετικών εθνικών ομάδων, ηλικιών, σφερχατών ή και κρατών.

▷ Το συνδυαστικό κεφάλαιο ή linking: Ορισμός που εισήχθη από τον Woolcock το 2001 και αφορά τις σχέσεις σε ένα κλειστό δίκτυο, δηλ τη σύνδεση και μια κλειστή επικοινωνία μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών κοινωνικών οικονομικών και πολιτικών επιπέδων

▷ Θετικό

Διευρυμένες αμοιβαίες
κοινωνικές και
οικονομικές σχέσεις

Χαρακτηρίζεται ως
'generalised' λειτουργικότητας
ως «χειρουργα» ανάμεσα
σε ομάδες και κοινωνίες

Ως θετικό κοινωνικό κεφάλαιο ορίζεται
η κατάσταση στην οποία
υπάρχουν σχέσεις, οικονομικές
και κοινωνικές, που τις
διαμαρτυρεί η αμοιβαιότητα
και οδηγούν στην οικονομική
αλλαγή

ΚΚ - Εκπαίδευση & Εκκλησιαστικότητα.

▷ Ανάλογες είναι και οι επιρροές του κοινωνικού κεφαλαίου
στην εκκλησιαστικότητα και την παιδεία.

▷ Σε γειτονίες, όπου υπάρχει μεγάλος βαθμός κοινωνικής
συνχής και εμπιστοσύνης εντοπίζονται χαμηλότεροι
δείκτες εκκλησιαστικότητας.

▷ Αρνητικό

Εμπιστοσύνη μόνο στους
συγγενείς, τους γείτονες
και τα μέλη της κοινότητας

Χαρακτηρίζεται ως
'particularized' στο
εσωτερικό της ίδιας
ομάδας ή κοινότητας

Το αρνητικό κοινωνικό κεφάλαιο
αφορά τις σχέσεις οι
οποίες μπορεί να είναι
αχρηστές και εντοπίζονται
σε προστατευτικές
συντεχνίες ή και σε τοπικό
επίπεδο. Αυτές οι σχέσεις
συνήθως διευκολύνουν την
ανάπτυξη του κοινωνικού
αποδοτισμού και δεν
έχουν καύ να προσφέρουν
στην κοινωνία.

▷ Έρευνες από τις ΗΠΑ και Βρετανία δείχνουν ότι σε περιοχές όπου υπάρχει συμμετοχή στα κοινά από τους κατοίκους τα παιδιά έχουν καλύτερες επιδόσεις στα σχολεία.

Κοινωνικό Κεφάλαιο & Οικονομία

▷ Στον οικονομικό τομέα, ο ρόλος του κοινωνικού κεφαλαίου είναι πολύ σημαντικός

▷ Στις αγορές όπου δεν υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ αγοραστών και πωλητών, οι συναλλαγές καθυστερούν από το φόβο ανάληψης ρίσκου και από τις πολύπλοκες νομικές διαδικασίες.

▷ Το ΚΚ επιδρά στην οικονομία, συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και επιδρά στα κατά κεφαλήν εισοδήματα.

Σημαντικοί είναι οι παράγοντες που δείχνουν την εμπιστοσύνη και τη τήρηση των κανόνων της οικονομικής δραστηριότητας

- Αρνητικές επιπτώσεις του κοιν. κεφ.

▷ Απουσία των περιθωριακών ατόμων, ως αντίθετο αποτέλεσμα των ισχυρών δεσμών που αποφέρουν οφέλη στα μέλη μιας συγκεκριμένης ομάδας.

▷ Υπερβολικό δεσμό μεταξύ των μελών των ομάδων, κάτι που σημαίνει ότι κάτω από ορισμένες συνθήκες ο υπερβολικός εγκλεισμός μπορεί να εμποδίσει την επιτυχία, ιδιαίτερα στον οικονομικό τομέα για κοινά από τα μέλη των ομάδων, τα οποία δεν μπορούν να επενδύσουν σε δραστηριότητες εκτός των ορίων της ομάδας.

▷ Περιορισμός στην ελευθερία των ατόμων

Η συμμετοχή στην κοινότητα ή την ομάδα που υπάρχει υψηλό επίπεδο κοινωνικού ελέγχου, δημιουργεί αυξημένες απαιτήσεις για συμμόρφωση των μελών σε νόμους και κανόνες, ταυτόχρονη μείωση της ανεξαρτησίας και της αυτονομίας και επακόλουθο περιορισμού των προσωπικών ελευθεριών

▷ Υποχρέωση του επιπέδου των νόμων και των κανόνων

Σε μερικές ομάδες το κοιν. κεφάλαιο μπορεί να λειτουργήσει με τη μορφή του κοινωνικού ελέγχου για τη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου των νόμων και των κανόνων σε άλλες ομάδες μπορεί να επιφέρει το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα.

Μπορεί να δράσει δηλ όχι ως πηγή δημοσίων αγαθών >> αλλά ως πηγή δημοσίου "κακού"

Πχ πως η ένταξη σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και δομές μπορεί να αποφέρει λιγότερο επιθυμητά κοινωνικά αποτελέσματα αποτελούν η μαφία, ο τζόγος κλπ.